

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
PAOLA MENGGOZZIEGO
przedstawiona w dniu 13 grudnia 2012 r.¹

Sprawa C-619/11

Patricia Dumont de Chassart
przeciwko
Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés – (ONAFTS)

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Tribunal du travail de Bruxelles (Belgia)]

Zabezpieczenie społeczne — Rozporządzenie (EWG) nr 1408/71 — Artykuł 79 — Świadczenia na rzecz sierot po pracownikach objętych ustawodawstwem kilku państw członkowskich, wypłacane przez państwo miejsca zamieszkania sieroty — Nieuwzględnienie okresów ubezpieczenia ukończonych w innym państwie członkowskim przez małżonka zmarłego — Odmienne traktowanie

1. Pytanie prejudycjalne postawione w niniejszym postępowaniu przez Tribunal du travail de Bruxelles – sąd odsyłający, dotyczy art. 79 ust. 1 rozporządzenia (EWG) nr 1408/71² (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1408/71”), a w szczególności odesłania zawartego w lit. a) tego przepisu do art. 72 wymienionego rozporządzenia. Przepisy, o których mowa, zostały całkowicie zmienione przez rozporządzenie (WE) nr 883/2004³, które uchyliło i zastąpiło rozporządzenie nr 1408/71 od dnia 1 marca 2010 r. Nowe przepisy nie mają jednak znaczenia dla niniejszego postępowania.

2. W postępowaniu głównym do sądu odsyłającego wniesiona została skarga przez skarżącą Patricię Dumont de Chassart na decyzję belgijskiej kasy świadczeń rodzinnych dla pracowników najemnych (Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés, zwanej dalej „ONAFTS”), na mocy której został odrzucony jej wniosek o przyznanie świadczeń rodzinnych dla sierot. W związku z tym zwrócono się do Trybunału o wyjaśnienie, czy przepisy rozporządzenia nr 1408/71, które określają przepisy prawa krajowego mające zastosowanie do przyznawania świadczeń rodzinnych „sierocie po zmarłym pracowniku najemnym lub osobie prowadzącej działalność na własny rachunek”, wykluczają możliwość stosowania zasady sumowania z uwzględnieniem okresów ubezpieczenia ukończonych w innym państwie członkowskim przez pozostałego przy życiu pracującego rodzica, o ile – tak jak w niniejszym przypadku – prawo krajowe zezwala na uwzględnienie okresów ubezpieczenia ukończonych przez tego rodzica w uzasadnieniu wniosku o świadczenia rodzinne dla sierot.

1 — Język oryginału: włoski.

2 — Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność gospodarczą na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz.U. L 149, s. 2) w wersji nadanej rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r. (Dz.U. 1997, L 28, s. 1), zmienione rozporządzeniem nr 592/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiego z dnia 17 czerwca 2008 r. (Dz.U. L 177, s. 1). Przytoczony tytuł rozporządzenia to tytuł jego wersji skonsolidowanej.

3 — Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 166 s. 1) uchyliło i zastąpiło rozporządzenie nr 1408/71 od dnia 1 maja 2010 r., gdy weszło w życie rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r., dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 (Dz.U. L 284, s. 1).

3. Znaczenie niniejszej sprawy polega na tym, że w przeciwieństwie do większości postępowań spornych, w których zwrócono się do Trybunału o rozstrzygnięcie, dotyczy ona nie tyle kwestii związanej ze zbiegiem uprawnień do świadczeń należnych równocześnie w różnych państwach członkowskich⁴, ile wzajemnej zależności między przepisami rozporządzenia nr 1408/71 a mającym zastosowanie prawem krajowym.

I – Kontekst prawny

A – Prawo Unii

4. Artykuł 72 rozporządzenia nr 1408/71 znajduje się w rozdziale 7 tytułu III, którego przedmiotem są „Świadczenia rodzinne”. Artykuł ten, zatytułowany „Sumowanie okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek”, stanowi, że:

„Instytucja właściwa państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo uzależnia nabycie prawa do świadczeń od ukończenia okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek, uwzględnia w tym celu, w niezbędnym zakresie, okresy ubezpieczenia, zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek ukończone na terytorium innych państw członkowskich, tak jak gdyby chodziło o okresy ukończone z uwzględnieniem stosowanego przez nią ustawodawstwa”.

5. Artykuły 78 i 79 tego rozporządzenia są zawarte w rozdziale 8 tytułu III, którego przedmiotem są „Świadczenia dla dzieci pozostających na utrzymaniu emerytów lub rencistów oraz dla sierot”.

6. Artykuł 78 rozporządzenia, zatytułowany „Sieroty”, stanowi, co następuje:

„1. Świadczeniami w znaczeniu niniejszego artykułu są zasiłki rodzinne i w odpowiednim przypadku uzupełniające lub specjalne zasiłki dla sierot.

2. Świadczenia dla sierot przyznawane są zgodnie z niżej podanymi zasadami niezależnie od tego, na terytorium którego państwa członkowskiego zamieszkuje sierota lub osoba fizyczna bądź prawna, która faktycznie ją utrzymuje:

[...]

b) dla sieroty po zmarłym pracowniku lub po prowadzącym działalność gospodarczą, którzy podlegali ustawodawstwu kilku państw członkowskich:

i) zgodnie z ustawodawstwem tego państwa członkowskiego, na terytorium którego zamieszkuje sierota, jeżeli prawo do jednego ze świadczeń, określonych w ust. 1, przysługuje na podstawie ustawodawstwa tego państwa, z uwzględnieniem, w odpowiednim przypadku, przepisów art. 79 ust. 1 lit. a) [...]”.

7. Artykuł 79 rozporządzenia nr 1408/71, zatytułowany „Przepisy wspólne dotyczące świadczeń na dzieci pozostające na utrzymaniu emeryta lub rencisty oraz świadczeń na rzecz sierot”, stanowi, że:

„1. Świadczenia w rozumieniu art. [...] 78 [...] udzielane są zgodnie z ustawodawstwem określonym zgodnie z przepisami wyżej wymienionych artykułów, przez instytucję zobowiązaną do jego stosowania i na jej koszt, tak jakby [...] zmarły pracownik podlegali wyłącznie ustawodawstwu państwa właściwego.

4 — Zobacz na przykład wyroki: z dnia 12 czerwca 1980 r. w sprawie 733/79 Laterza, Rec. s. 1915; z dnia 24 listopada 1983 r. w sprawie 320/82 D'Amario, Rec. s. 3811; z dnia 27 lutego 1997 r. w sprawie C-59/95 Bastos Moriana i in., Rec. s. I-1071; z dnia 24 września 2002 r. w sprawie C-471/99 Martínez Domínguez i in., Rec. s. I-7835; z dnia 20 października 2011 r. w sprawie C-225/10 Perez García i in., Zb.Orz. s. I-10111.

Jednakże:

- a) jeżeli ustawodawstwo przewiduje, że nabycie, zachowanie lub przywrócenie prawa do świadczeń zależy od długości okresów ubezpieczenia, zatrudnienia, prowadzenia działalności na własny rachunek lub zamieszkania, okres ten jest określany z uwzględnieniem, w odpowiednim przypadku, przepisów art. [...] 72 [...].

[...]”.

B – Prawo krajowe

8. Artykuł 56a ust. 1 skoordynowanych przepisów z dnia 19 grudnia 1939 r. dotyczących świadczeń rodzinnych dla pracowników najemnych (zwanych dalej „przepisami skoordynowanymi”) stanowi zasadniczo, że dodatek do świadczeń rodzinnych dla sierot przysługuje, jeśli zmarły rodzic lub rodzic pozostały przy życiu spełnił w trakcie dwunastu miesięcy bezpośrednio poprzedzających zgon przesłanki do ubiegania się o co najmniej sześć miesięcznych zryczałtowanych zasiłków (podstawowych) zgodnie z tymi samymi przepisami skoordynowanymi.

II – Okoliczności faktyczne, postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

9. Skarżąca w postępowaniu głównym, Patricia Dumont de Chassart, jest obywatelką belgijską, wdową po obywatelu belgijskim Descampe. Dzieckiem tej pary jest Diego Descampe, również obywatel belgijski, urodzony we Francji w 2000 r.

10. Przez wiele lat rodzina mieszkała we Francji, gdzie oboje rodzice wykonywali działalność zawodową. W szczególności – jak wynika z akt sprawy – P. Dumont de Chassart wykonywała we Francji pracę najemną jako psycholog w stowarzyszeniu na rzecz dzieci od dnia 28 września 1993 r. do dnia 31 sierpnia 2008 r., natomiast jej mąż wykonywał pracę najemną zarówno w Belgii (okresowo w latach 1968–1976 oraz w latach 1987–1998), jak i we Francji (do 2002 r.). Jednak od 2002 r. aż do dnia zgonu, który nastąpił 25 kwietnia 2008 r., nie wykonywał już żadnej działalności zawodowej i będąc w wieku przedemerytalnym, mieszkał we Francji, nie uzyskując żadnych dochodów i nie pobierając żadnych zasiłków.

11. W dniu 31 sierpnia 2008 r., czyli kilka miesięcy po zgonie Descampe’a, P. Dumont de Chassart i jej syn przeprowadzili się do Belgii, gdzie matka chłopca po przepracowaniu około miesiąca została zarejestrowana jako bezrobotna.

12. W dniu 13 października 2008 r. P. Dumont de Chassart złożyła w ONAFTS wniosek o przyznanie świadczeń rodzinnych dla sierot.

13. Chociaż ONAFTS przyznał P. Dumont de Chassart zasiłek rodzinny i dodatek dla samotnych rodziców ze skutkiem wstecznym (odpowiednio w dniach 9 marca 2009 r. i 6 kwietnia 2009 r.), to jednak na mocy decyzji przyjętej w dniu 20 października 2009 r. odmówił przyznania jej świadczeń rodzinnych dla sierot. ONAFTS uzasadnił swoją decyzję, powołując się na okoliczność, iż zmarły ojciec w trakcie dwunastu miesięcy poprzedzających bezpośrednio zgon nie spełnił przesłanek do ubiegania się o co najmniej sześć miesięcznych zryczałtowanych zasiłków, zgodnie z wymogami art. 56a przepisów skoordynowanych.

14. W dniu 4 lutego 2010 r. P. Dumont de Chassart wniosła do sądu odsyłającego odwołanie, w którym podważyła tę decyzję odmowną, podnosząc, że ONAFTS powinna przyznać jej świadczenia dla sierot, uwzględniając jej własne okresy ubezpieczeniowe, które ukończyła we Francji przed zgonem męża.

15. Sąd odsyłający zauważa, że zgodnie z art. 78 ust. 2 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia nr 1408/71 zastosowanie znajduje prawo tego państwa członkowskiego, na którego terytorium zamieszkuje sierota, i że w związku z tym od 1 września 2008 r. do sytuacji P. Dumont de Chassart znajduje zastosowanie prawo belgijskie. Sąd ten zauważa, że zgodnie z art. 56a skoordynowanych przepisów podstawę uzasadnienia wniosku o świadczenia rodzinne dla sierot może stanowić zarówno sytuacja zmarłego rodzica, jak i sytuacja rodzica pozostającego przy życiu. Jednakże w omawianym przypadku wniosek ten nie mógłby opierać się na sytuacji zmarłego rodzica, ponieważ w trakcie dwunastu miesięcy bezpośrednio poprzedzających zgon nie spełniał on przesłanek określonych przez art. 56a skoordynowanych przepisów. Natomiast sytuacja P. Dumont de Chassart mogłaby stanowić podstawę do uzasadnienia jej wniosku tylko w przypadku, gdyby jej okresy pracy we Francji mogły zostać zrównane z okresami pracy w Belgii. Byłoby to możliwe w przypadku zastosowania do sytuacji skarżącej art. 72 rozporządzenia nr 1408/71, który przewiduje sumowanie okresów ubezpieczenia i zatrudnienia.

16. Jednakże, według sądu odsyłającego, w omawianym przypadku zastosowanie art. 72 rozporządzenia nr 1408/71 do sytuacji P. Dumont de Chassart nie jest możliwe, ponieważ – jak zostało podkreślone w decyzji ONAFTS – art. 79 ust. 1 powyższego rozporządzenia odsyła do tego art. 72 wyłącznie w odniesieniu do zmarłego rodzica. Ograniczenie tego odesłania tylko do zmarłego rodzica wynika z faktu, że prawo do świadczeń rodzinnych dla sieroty powstaje z chwilą śmierci rodzica. W związku z tym podmiotowy zakres stosowania art. 79 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71, a w konsekwencji zawartego w nim odesłania do art. 72 tego rozporządzenia jest bardziej ograniczony niż podmiotowy zakres stosowania art. 56a przepisów skoordynowanych, który odnosi się do sytuacji obojga rodziców. W rozpatrywanej sprawie nie ma więc możliwości uwzględnienia sytuacji rodzica pozostającego przy życiu.

17. Sąd odsyłający dąży zatem do ustalenia, czy sytuacja wynikająca z wzajemnej zależności między art. 79 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 a art. 56a przepisów skoordynowanych nie prowadzi do naruszenia zasad równości traktowania i niedyskryminacji. W szczególności sąd ten ma wątpliwości dotyczące rozróżnienia pomiędzy sierotami po rodzicach, którzy nigdy nie opuścili terytorium Belgii w celu wykonywania działalności zawodowej na terytorium Unii, a sierotami, których rodzice (obywatele Unii Europejskiej) zamieszkiwali w innym państwie członkowskim, gdzie w trakcie właściwego okresu odniesienia w świetle belgijskiego ustawodawstwa pozostali przy życiu rodzic był zatrudniony, podczas gdy zmarły rodzic nie wykonywał działalności zawodowej. W przypadku tych pierwszych pozostali przy życiu rodzic, który był zatrudniony w Belgii podczas właściwego okresu odniesienia, poza okresami ubezpieczenia zmarłego rodzica może powoływać się na własne okresy ubezpieczenia ukończone w Belgii, natomiast w przypadku tych drugich metoda sumowania tak powstałych okresów ubezpieczenia nie pozwala na to, by pozostali przy życiu rodzic „przenosił” do Belgii swe okresy ubezpieczenia ukończone w innym państwie członkowskim.

18. W tych okolicznościach sąd odsyłający zawiesił postępowanie, zwracając się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 79 ust. 1 rozporządzenia [...] nr 1408/71 [...] narusza zasady ogólne równego traktowania i niedyskryminacji, określone między innymi w art. 14 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., w odpowiednim razie w związku z art. [20 TFUE, 45 TFUE lub 49 TFUE], w sytuacji gdy jego wykładni dokonuje się w ten sposób, że zezwala on, by wyłącznie zmarły rodzic korzystał z zasady zrównania okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek, przewidzianej w art. 72 rozporządzenia [...] nr 1408/71 [...], tak że w rezultacie art. 56a ust. 1 skoordynowanych przepisów [...] wyklucza po stronie pozostającego przy życiu rodzica, niezależnie od jego obywatelstwa, pod warunkiem że jest obywatelem państwa członkowskiego lub pod warunkiem że jest objęty zakresem podmiotowym rozporządzenia [...] nr 1408/71 [...] i świadczył pracę w innym państwie Unii Europejskiej w trakcie dwunastomiesięcznego okresu określonego w art. 56a ust. 1 skoordynowanych przepisów [...], możliwość przedstawienia dowodu na to, że spełnia przesłankę, zgodnie z którą jako osoba uprawniona

do świadczenia w rozumieniu art. 51 ust. 3 pkt 1) skoordynowanych przepisów [...] mógłby ubiegać się o sześć miesięcznych zryczałtowanych zasiłków w trakcie 12 miesięcy poprzedzających zgon, podczas gdy pozostały przy życiu rodzic, czy to obywatel belgijski, czy obywatel innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, który pracował wyłącznie w Belgii przez okres dwunastu miesięcy, o którym mowa w art. 56a ust. 1 skoordynowanych przepisów [...] – w odpowiednich przypadkach, ponieważ nigdy nie opuszczał belgijskiego terytorium – byłby uprawniony do przedstawienia takiego dowodu”.

III – Postępowanie przed Trybunałem

19. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wpłynął do sekretariatu Trybunału w dniu 30 listopada 2011 r. Pisemne uwagi zostały złożone przez P. Dumont de Chassart, rząd belgijski, Radę i Komisję Europejską.

20. W rozprawie, która odbyła się dnia 7 listopada 2012 r., uczestniczyli P. Dumont de Chassart, rząd belgijski, Rada i Komisja.

IV – Analiza prawna

21. W swoim pytaniu prejudycjalnym sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia, czy art. 79 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 narusza zasady ogólne równego traktowania i niedyskryminacji, zezwalając w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym na stosowanie zasad zrównania okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek, przewidzianych w art. 72 rozporządzenia nr 1408/71, wyłącznie w odniesieniu do zmarłego rodzica, uniemożliwiając jednocześnie uwzględnienie tych okresów w celu uzyskania świadczenia dla sierot przez pozostałego przy życiu rodzica, który pracował w innym państwie Unii Europejskiej, chociaż przepisy krajowe zezwalają na uwzględnienie sytuacji tego ostatniego w uzasadnieniu wniosku o przyznanie takich świadczeń.

22. Przed dokonaniem analizy pytania postawionego przez sąd odsyłający należy rozstrzygnąć wstępną kwestię podniesioną przez rząd belgijski, dotyczącą możliwości zastosowania w niniejszej sprawie rozporządzenia nr 1408/71.

A – W przedmiocie możliwości zastosowania rozporządzenia nr 1408/71

23. Rząd belgijski podnosi tytułem wstępu, że ponieważ małżonek Descampe od kwietnia 2002 r. nie prowadził żadnej działalności zawodowej i w związku z tym w chwili zgonu, czyli w kwietniu 2008 r., nie był objęty żadnym systemem zabezpieczeń społecznych, nie może zostać uznany za pracownika najemnego lub za osobę prowadzącą działalność na własny rachunek zgodnie z art. 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71. W konsekwencji jego następcy prawni nie mogą korzystać z praw wynikających z tego rozporządzenia.

24. Jednak w związku z tym muszę zauważyć, że art. 2 rozporządzenia nr 1408/71, regulujący zakres podmiotowy stosowania tego rozporządzenia, stanowi w ust. 1, iż „niniejsze rozporządzenie stosuje się do pracowników najemnych lub osób prowadzących działalność na własny rachunek lub do studentów, którzy podlegają lub *podlegali* ustawodawstwu jednego bądź kilku państw członkowskich i są obywatelami jednego z państw członkowskich [...], jak i do członków ich rodzin i do osób pozostałych

przy życiu”⁵.

25. W omawianym przypadku nie budzi wątpliwości, że małżonek Descampe był obywatelem jednego z państw członkowskich – Belgii oraz że prowadząc działalność zawodową jako pracownik najemny we Francji i w Belgii, *podlegał* ustawodawstwu kilku państw członkowskich. Bezsporne jest też to, że zarówno osierocony syn, jak i współmałżonka są członkami rodziny i osobami pozostałymi przy życiu w myśl rozporządzenia nr 1408/71.

26. Moim zdaniem w takich okolicznościach nie ma wątpliwości, iż rozporządzenie nr 1408/71 znajduje zastosowanie w przypadku będącym przedmiotem postępowania głównego.

27. Jeśli chodzi o możliwość zastosowania rozporządzenia nr 1408/71, tytułem uzupełnienia można jeszcze zauważyć, że znajduje ono zastosowanie również *ratione temporis*, ponieważ wniosek P. Dumont de Chassart został złożony w październiku 2008 r., czyli przed wejściem w życie nowego rozporządzenia nr 883/2004, które – jak już wspomniałem – uchyliło i zastąpiło rozporządzenie nr 1408/71 od dnia 1 maja 2010 r.⁶.

B – W przedmiocie pytania prejudycjalnego

28. Przechodząc do analizy meritum pytania prejudycjalnego postawionego Trybunałowi przez sąd odsyłający, przede wszystkim należy stwierdzić, że zasadniczo jest to pytanie dotyczące ważności art. 79 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 w związku z zasadami równego traktowania i niedyskryminacji. Jednakże trzeba również zauważyć, że ta kwestia ważności, podniesiona przez sąd odsyłający, opiera się na specyficznej, zawężającej interpretacji art. 79 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71, wspomnianej powyżej w pkt 16, która została zastosowana przez ONAFT i którą, jak się zdaje, sąd odsyłający uznał za prawidłową. Według tej interpretacji, ponieważ odesłanie do art. 72 rozporządzenia nr 1408/71, zawarte w art. 79 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia, jest ograniczone do sytuacji zmarłego rodzica, sumowanie okresów ubezpieczenia ukończonych przez rodzica pozostałego przy życiu jest zasadniczo niemożliwe, chociaż przepisy krajowe zezwalają na uwzględnienie okresów ubezpieczenia ukończonych przez tego ostatniego w uzasadnieniu wniosku o przyznanie świadczenia rodzinnego dla sierot.

29. W takiej sytuacji, aby udzielić użytecznej odpowiedzi na pytanie postawione przez sąd odsyłający, należy powołać się na utrwalone orzecznictwo dotyczące celów rozporządzenia 1408/71. Trybunał wielokrotnie stwierdzał, że rozporządzenie nr 1408/71 nie wprowadza wspólnego systemu zabezpieczenia społecznego, lecz pozostawia odrębne systemy krajowe i ma na celu jedynie zapewnienie ich koordynacji⁷. System wdrożony przez rozporządzenie nr 1408/71 jest jedynie systemem koordynacyjnym i dotyczy między innymi określenia ustawodawstwa lub ustawodawstw właściwych w przypadku pracowników najemnych i osób prowadzących działalność na własny rachunek, którzy w różnych okolicznościach korzystają z prawa do swobodnego przepływu⁸.

5 — Moje podkreślenie. Tekst tego rozporządzenia został rozszerzony rozporządzeniem Rady (WE) nr 307/99 z dnia 8 lutego 1999 r. zmieniającym rozporządzenie (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie oraz rozporządzenie (EWG) nr 574/72 w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 w celu objęcia nimi studentów (Dz.U. L 38, s. 1), poprzez dodanie słów „studentów” w pierwszej części zdania tego przepisu.

6 — Zobacz pkt 1 i przypis 3 powyżej.

7 — Zobacz między innymi wyroki: z dnia 5 lipca 1988 r. w sprawie 21/87 Borowitz, Rec. s. 3715 pkt 23; z dnia 3 kwietnia 2008 r. w sprawie C-331/06 Chuck, Zb.Orz. s. I-1957, pkt 27; z dnia 21 lipca 2011 r. w sprawie C-503/09 Stewart, Zb.Orz. s. I-6497, pkt 75–77 i przytoczone tam orzecznictwo.

8 — Zobacz między innymi wyroki: z dnia 9 marca 2006 r. w sprawie C-493/04 Piatkowski, Zb.Orz. s. I-2369, pkt 20; z dnia 18 lipca 2006 r. w sprawie C-50/05 Nikula, Zb.Orz. s. I-7029, pkt 20; z dnia 3 kwietnia 2008 r. w sprawie C-103/06 Derouin, Zb.Orz. s. I-1853, pkt 20; z dnia 3 marca 2011 r. w sprawie C-440/09 Tomaszewska, Zb.Orz. s. I-1033, pkt 25.

30. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w kompetencji państw członkowskich pozostaje natomiast ustalenie warunków, które należy spełnić w celu uzyskania świadczeń zabezpieczenia społecznego i które państwa te mogą określić w bardziej rygorystyczny sposób, pod warunkiem że zastosowane wymagania nie spowodują powstania żadnej dyskryminacji, jawnej lub ukrytej, pomiędzy pracownikami Unii⁹. Ponadto zgodnie z orzecznictwem, podczas ustalania tych warunków państwa członkowskie powinny ponadto przestrzegać prawa Unii, a w szczególności mieć na względzie cel rozporządzenia nr 1408/71, a także zasady, na których się ono opiera¹⁰.

31. W tym kontekście Trybunał uściślił również, że celem rozporządzenia nr 1408/71 jest – jak wskazują jego motywy drugi i czwarty – zapewnienie w Unii swobody przepływu pracowników najemnych oraz osób prowadzących działalność na własny rachunek, przy jednoczesnym poszanowaniu rozwiązań właściwych dla ustawodawstwa poszczególnych państw w dziedzinie zabezpieczenia społecznego. W tym celu, jak wynika z jego motywów piątego, szóstego i dziesiątego, rozporządzenie przyjmuje jako zasadę równe traktowanie w odniesieniu do różnych ustawodawstw krajowych oraz zmierza do zapewnienia w możliwie największym stopniu równego traktowania wszystkich osób wykonujących pracę na terytorium danego państwa członkowskiego, jak również do tego, by nie stawiać w niekorzystnej sytuacji pracowników korzystających ze swobody przepływu¹¹.

32. Zasady równego traktowania i niedyskryminacji przywołane przez sąd odsyłający w jego pytaniu prejudycjalnym stanowią w związku z tym podstawowe zasady rozporządzenia nr 1408/71.

33. Jeśli chodzi w szczególności o świadczenia dla sierot, stanowiące przedmiot sporu w postępowaniu głównym, rozporządzenie nr 1408/71 reguluje je w art. 78 i 79, zawartych w rozdziale 8 tytułu III tego rozporządzenia.

34. W związku z art. 78 rozporządzenia nr 1408/71 Trybunał wielokrotnie już stwierdzał, że jego celem jest wskazanie państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo reguluje przyznawanie świadczeń dla sierot, które to świadczenia w takim przypadku są zasadniczo przyznawane na podstawie ustawodawstwa tego jednego państwa członkowskiego, zgodnie z zasadą jedności stosowanego prawa, wyrażoną w art. 13 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71. W szczególności z art. 78 ust. 2 lit. b) ppkt (i) wynika, że jeśli zmarły pracownik podlegał ustawodawstwu kilku państw członkowskich, omawiane świadczenia są przyznawane zgodnie z ustawodawstwem tego państwa członkowskiego, na którego terytorium zamieszkuje sierota po zmarłym pracowniku¹².

35. Po wskazaniu państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo reguluje przyznawanie świadczeń dla sierot, art. 79 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 stanowi, że świadczenia te udzielane są przez instytucję zobowiązaną do stosowania wyżej wspomnianego ustawodawstwa i na jej koszt, tak jakby zmarły podlegał wyłącznie ustawodawstwu państwa właściwego. Tak więc przepis ten z jednej strony określa, jaka instytucja ma zajmować się świadczeniami dla sierot, zaś z drugiej strony dotyczy sposobów stosowania ustawodawstwa właściwego państwa członkowskiego, które zgodnie z wyżej wymienioną zasadą jedności stosowanego prawa musi być stosowane „tak jakby” zmarły podlegał wyłącznie temu ustawodawstwu. Ta ostatnia reguła stanowi, moim zdaniem, swego rodzaju gwarancję dla jednostki, która po wykonaniu swojego prawa do swobodnego przepływu korzysta z przepisów rozporządzenia nr 1408/71. Gwarancja ta ma zapobiegać dyskryminacji jednostki pod względem sposobów konkretnego stosowania prawa wskazanego na podstawie kryterium powiązania, określonego w art. 78 wskazanego rozporządzenia.

9 — Zobacz między innymi wyroki: z dnia 20 września 1994 r. w sprawie C-12/93 Drake, Rec. s. I-4337, pkt 27; z dnia 20 lutego 1997 r. w sprawach połączonych C-88/95, C-102/95 i C-103/95 Martínez Losada i in., Rec. s. I-869, pkt 43; z dnia 20 stycznia 2005 r. w sprawie C-306/03 Salgado Alonso, Zb.Orz. s. I-705, pkt 27; ww. w poprzednim przypisie wyrok w sprawie Tomaszewska, pkt 24.

10 — Zobacz ww. w przypisie 8 wyrok w sprawie Tomaszewska, pkt 27.

11 — Zobacz ww. w przypisie 8 wyroki: w sprawie Tomaszewska, pkt 28; w sprawie Piatkowski, pkt 19; w sprawie Derouin, pkt 20.

12 — Zobacz między innymi ww. w przypisie 4 wyroki: w sprawie Bastos Moriana, pkt 15; w sprawie Martínez Domínguez, pkt 23.

36. Jednak art. 79 lit. a) ust. 1 łągodzi zasadę stosowania właściwego prawa „tak jakby” zmarły podlegał wyłącznie temu prawu, stanowiąc, iż jeśli ustawodawstwo krajowe przewiduje, że nabycie, zachowanie lub przywrócenie prawa do świadczeń zależy od długości okresów ubezpieczenia, należy stosować, w odpowiednim przypadku, zasadę sumowania okresów ukończonych w różnych państwach członkowskich, określoną przez art. 72 rozporządzenia nr 1408/71. Również ten przepis stanowi, moim zdaniem, swego rodzaju gwarancję dla jednostki, która po wykonaniu swojego prawa do swobodnego przepływu korzysta z przepisów rozporządzenia nr 1408/71. Jego celem jest bowiem zapewnienie, aby stosowanie przepisów krajowych „tak jakby” zmarły podlegał wyłącznie tym przepisom nie wykluczało możliwości stosowania zasady sumowania, określonej w art. 48 lit. a) TFUE i wdrożonej, w zakresie mającym znaczenie w niniejszej sprawie, w art. 72 rozporządzenia nr 1408/71.

37. W tej sytuacji sąd odsyłający uważa – zgadzając się jak się zdaje ze stanowiskiem ONAFTS – że okoliczność, iż art. 79, ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 odnosi się wyłącznie do zmarłego rodzica, skutkuje brakiem możliwości skorzystania z odesłania zawartego w lit. a) ust. 1 tego artykułu do art. 72 rozporządzenia w celu umożliwienia zsumowania okresów ubezpieczenia ukończonych przez rodzica pozostałego przy życiu, w przypadku gdy – podobnie jak w postępowaniu głównym – przepisy krajowe zezwalają na uwzględnienie sytuacji tego ostatniego w uzasadnieniu wniosku o świadczenie dla sierot.

38. Nie zgadzam się z tego rodzaju interpretacją art. 79 ust. 1 rozporządzenia 1408/71.

39. W związku z tym należy przede wszystkim zauważyć, że z wyżej przedstawionych uwag wynika, iż przepisy rozporządzenia nr 1408/71 ogólnie, a w szczególności jego art. 79 ust. 1) w żaden sposób nie dotyczą przesłanek, które muszą być spełnione w celu uzyskania świadczenia dla sierot. Przepisy te, zgodnie z celami rozporządzenia nr 1408/71 określonymi przez utrwalone orzecznictwo Trybunału i wspomnianymi powyżej w pkt 29 i 31, jedynie określają normy kolizyjne mające na celu wskazanie państwa członkowskiego, którego przepisy mogą być stosowane i którego instytucja ma zajmować się omawianymi świadczeniami, a także wskazują niektóre zasady stosowania tych przepisów.

40. Określenie przesłanek, które muszą być spełnione w celu uzyskania świadczenia dla sierot, pozostaje natomiast w kompetencji państw członkowskich, zgodnie z orzecznictwem wskazanym w pkt 30 powyżej.

41. W związku z tym, moim zdaniem, już z samego charakteru norm kolizyjnych przepisów rozporządzenia nr 1408/71 wynika, że nie mogą one uniemożliwiać władzom krajowym uwzględnienia przesłanek określonych przez przepisy krajowe w odniesieniu do przyznawania świadczeń dla sierot¹³.

42. Po drugie należy przypomnieć, iż zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przepisy rozporządzenia nr 1408/71 powinny być interpretowane w świetle art. 48 TFUE, którego celem jest dążenie do jak najpełniejszej realizacji swobodnego przepływu migrujących pracowników¹⁴.

43. W tym zakresie motyw pierwszy rozporządzenia nr 1408/71 stanowi, że przepisy w celu koordynacji ustawodawstw krajowych dotyczących zabezpieczenia społecznego zawarte w tym rozporządzeniu wpisują się w ramy swobodnego przepływu pracowników i powinny przyczynić się do poprawy ich poziomu życia i warunków zatrudnienia¹⁵.

13 — Zobacz podobnie moje wnioski w pkt 51 opinii w sprawie C-208/07 von Chamier-Gliscinski (wyrok z dnia 16 lipca 2009 r.), Zb.Orz. s. I-6095.

14 — Zobacz, w ostatniej kolejności, wyrok z dnia 12 czerwca 2012 r. w sprawach połączonych C-611/10 i 612/10 Hudzinski, pkt 53 i przytoczone tam orzecznictwo. Zobacz podobnie również wyroki: z dnia 9 listopada 2006 r. w sprawie C-205/05 Nemec, Zb.Orz. I-10745, pkt 37, 38; z dnia 20 maja 2008 r. w sprawie C-352/06 Bosmann, Zb.Orz. I-3827, pkt 29.

15 — Zobacz ww. w poprzednim przypisie wyroki w sprawie Bosmann, pkt 30; w sprawie Hudzinski, pkt 54.

44. W takiej sytuacji Trybunał orzekł, że dokonywanie wykładni tego rozporządzenia w taki sposób, jakby zakazywało ono państwu członkowskiemu przyznawania pracownikom i członkom ich rodzin szerszej ochrony w zakresie zabezpieczenia społecznego niż ta wynikająca ze stosowania omawianego rozporządzenia, prowadziłoby do wykroczenia zarówno poza cele rozporządzenia nr 1408/71, jak i poza cele i zakres art. 48 TFUE¹⁶.

45. Regulacje Unii w obszarze koordynacji krajowych systemów prawnych w zakresie zabezpieczenia społecznego, z uwagi w szczególności na cele przyświecające tym regulacjom, nie mogą bowiem, poza wyraźnym wyjątkiem zgodnym z tymi celami, być stosowane w taki sposób, by pracownik migrujący lub osoby uprawnione z tego tytułu były pozbawione prawa do świadczeń przyznawanych wyłącznie na podstawie przepisów prawa państwa członkowskiego¹⁷. Zachowując spójność z ustanowioną zasadą, Trybunał stale sprzeciwiał się takiej wykładni przepisów rozporządzenia nr 1408/71, której rezultatem byłaby utrata korzyści socjalnych zapewnionych przepisami danego państwa członkowskiego¹⁸.

46. W niniejszej sprawie, moim zdaniem, jest oczywiste, że taka interpretacja art. 79 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71, jaka została zaproponowana przez ONAFTS i, jak się zdaje, uznana za prawidłową przez sąd odsyłający, skutkuje tym, że migrujący pracownik, który – tak jak P. Dumont de Chassart – skorzystał ze swojego prawa do swobodnego przepływu, traci prawo do świadczeń zabezpieczenia społecznego, przyznane mu przez właściwe prawo krajowe. Analogicznie oraz zgodnie z tym, co stwierdziłem już w innej sprawie¹⁹ i co potwierdza również orzecznictwo wymienione powyżej w pkt 44, taki skutek jest niezgodny z duchem rozporządzenia i z celami, do których dąży się poprzez koordynację krajowych przepisów w zakresie zabezpieczenia społecznego w myśl art. 48 TFUE.

47. Ponadto tego rodzaju interpretacja, chociaż nie implikuje – jak zostało podniesione na rozprawie przez rząd belgijski – dyskryminacji z uwagi na przynależność państwową, gdyż omawiany przepis znajduje zastosowanie niezależnie od obywatelstwa, to jednak powoduje bezprawną dyskryminację między pracownikami, którzy skorzystali z prawa do swobodnego przepływu, a tymi, którzy z niego nie skorzystali.

48. Po trzecie, interpretacja art. 79 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 umożliwiająca pozostałemu przy życiu rodzicowi, który skorzystał ze swojego prawa do swobodnego przepływu, powołanie się na przepisy zezwalające na sumowanie okresów zatrudnienia, jest nie tylko jedyną interpretacją spójną z celami rozporządzenia, ale jest również wierna tekstowi przepisu.

49. W rzeczy samej, chociaż jest prawdą, że art. 79 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 odnosi się do sytuacji zmarłego pracownika w celu wskazania, w jaki sposób ma być stosowane prawo określone zgodnie z art. 78 tego rozporządzenia, to jednak konieczne jest stwierdzenie, że lit. a) tego samego ust. 1 art. 79, w którym zawarte jest odesłanie do zasady sumowania określonej w art. 72, nie zawiera żadnego odniesienia do sytuacji zmarłego rodzica. Przepis ten nie zawiera żadnego elementu, który pozwalałby stwierdzić, że ustawodawca unijny zamierzał ograniczyć stosowanie zasady sumowania wyłącznie do zmarłego rodzica, uniemożliwiając korzystanie z tej zasady przez rodzica pozostałego przy życiu, podczas gdy przepisy krajowe przewidują możliwość uwzględnienia okresów ubezpieczenia ukończonych przez tego ostatniego w uzasadnieniu wniosku o świadczenie dla sierot.

16 — Zobacz ww. w przypisie 13 wyrok w sprawie von Chamier-Glisczinski, pkt 56; ww. w przypisie 14 wyrok w sprawie Hudzinski, pkt 55.

17 — Zobacz wyroki: z dnia 6 marca 1979 r. w sprawie 100/78 Rossi, Zb.Orz. s. 831, pkt 14; z dnia 30 czerwca 2011 r. w sprawie C-388/09 da Silva Martins, Zb.Orz. s. I-5737, pkt 75; ww. w przypisie 14 wyrok w sprawie Hudzinski, pkt 56.

18 — Zobacz między innymi wyroki: z dnia 9 grudnia 1993 r. w sprawach połączonych C-45/92 i C-46/92 Lepore i Scamuffa, Rec. s. I-6497, pkt 21; z dnia 4 października 1991 r. w sprawie C-349/87 Paraschi, Rec. s. I-4501, pkt 22; z dnia 30 marca 1993 r. w sprawie C-282/91 de Wit, Rec. s. I-1221, pkt 16, 17; z dnia 5 października 1994 r. w sprawie C-165/91 van Munster, Rec. s. I-4661, pkt 27. Zobacz również wyroki: z dnia 9 października 1997 r. w sprawach połączonych od C-31/96 do C-33/96 Naranjo Arjona i in., Rec. s. I-5501, pkt 20; z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie C-153/97 Grajera Rodríguez, Rec. s. I-8645, pkt 37, 38.

19 — Zobacz pkt 56 mojej opinii w ww. w przypisie 13 sprawie von Chamier-Glisczinski.

50. W związku z tym należy jeszcze zauważyć, że zasada sumowania okresów ubezpieczenia, zamieszkania lub zatrudnienia jest bezpośrednio wyrażona w TFUE, szczególnie w jego art. 48 lit. a), oraz jest wdrożona w różnych przepisach rozporządzenia nr 1408/71, w tym w art. 72²⁰. Jak już Trybunał wcześniej wyjaśnił, jest to na poziomie Unii jedna z podstawowych zasad koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich, która ma zapewnić, zgodnie z ogólnymi celami rozporządzenia nr 1408/71, aby wykonanie prawa do swobodnego przepływu, przyznanego przez TFUE, nie skutkowało pozbawieniem pracownika korzyści wynikających z zabezpieczenia społecznego, do których miałby on prawo, gdyby przez cały okres swojej aktywności zawodowej pracował tylko w jednym państwie członkowskim, gdyż taka sytuacja mogłaby powstrzymać pracowników wspólnotowych od korzystania z prawa do swobodnego przepływu, a – co za tym idzie – stanowiłaby przeszkodę dla tej swobody²¹.

51. W świetle tych wszystkich uwag uważam, że art. 79 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 nie może być interpretowany w taki sposób, aby zezwalał na stosowanie zasad zrównywania okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek przewidzianych w art. 72 rozporządzenia nr 1408/71 tylko w odniesieniu do zmarłego rodzica. W związku z tym władze krajowe nie mogą powoływać się na ten artykuł w celu wykluczenia uwzględnienia, zgodnie z przepisami krajowymi, okresów ubezpieczenia ukończonych przez rodzica pozostałego przy życiu, który pracował w innym kraju Unii. Ten ostatni będzie więc mógł, o ile zaistnieją niezbędne przesłanki, skorzystać z przepisów zezwalających na zrównywanie okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek przewidzianych w art. 72 rozporządzenia nr 1408/71. Tak więc w świetle powyższych uwag art. 79 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 nie narusza zasad równego traktowania i niedyskryminacji.

52. Jeśli chodzi o stosowanie zasady sumowania, należy jeszcze przeanalizować argument podniesiony przez rząd Belgii i omówiony na rozprawie, według którego działalność zawodowa prowadzona w innym państwie członkowskim Unii przez pozostałego przy życiu rodzica mogłaby być uwzględniona wyłącznie w celu uzupełnienia wcześniej ukończonego w Belgii okresu ubezpieczenia, zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek. W związku z tym sytuacja P. Dumont de Chassart, która w roku poprzedzającym zgon męża pracowała wyłącznie we Francji, nie mogłaby być wzięta pod uwagę w celu dokonania sumowania, o którym mowa w art. 72 rozporządzenia nr 1408/71²².

53. W związku z tym muszę zauważyć, że zgodnie z niedawno przedstawionym wyjaśnieniem Trybunału nie można przyjąć takiej interpretacji pojęcia „sumowania”, o którym mowa w art. 72 rozporządzenia nr 1408/71, zakładającej istnienie co najmniej dwóch okresów działalności zawodowej ukończonych w kilku państwach członkowskich. Wobec tego państwo członkowskie właściwe

20 — Zasada sumowania jest zawarta w rozporządzeniu nr 1408/71, na przykład w art. 18, 38, 45, 64 i 67. W nowym rozporządzeniu nr 883/2004 (wyżej wymienionym w przypisie 3) jest ona już zawarta w przepisie o charakterze ogólnym (art. 6).

21 — Zobacz podobnie ww. w przypisie 8 wyrok w sprawie Tomaszewska, pkt 30; wyrok z dnia 26 października 1995 r. w sprawie C-481/93 Moscato, Rec. s. I-3525, pkt 28; ww. w przypisie 9 wyrok w sprawie Salgado Alonso, pkt 29.

22 — Dla uzasadnienia tego argumentu rząd belgijski powołuje się również na art. 15 ust. 1 lit. a) rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia nr 1408/71 w wersji nadanej rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r. (Dz.U. 1997, L 28, s. 1), zmienionego rozporządzeniem Komisji nr 101/2008 z dnia 4 lutego 2008 r. (Dz.U. L 31, s. 15). Artykuł ten, zawarty w rozdziale I, tytułu IV rozporządzenia nr 574/72, zatytułowany „Ogólne zasady sumowania okresów”, dowodzi, według rządu belgijskiego, słuszności jego stanowiska, ponieważ odnosi się do „dodawania” okresów ubezpieczenia lub zamieszkania ukończonych w czasie podlegania ustawodawstwu wszystkich pozostałych państw członkowskich w celu „uzupełnienia” okresów ubezpieczenia. Jednakże należy stwierdzić, że rząd belgijski nie może powoływać się na ten artykuł w celu uzasadnienia swojego argumentu, ponieważ z ust. 1 tego artykułu wyraźnie wynika, iż jest on stosowany do określonych przepisów rozporządzenia nr 1408/71, w szczególności tych dotyczących świadczeń z tytułu choroby i macierzyństwa, inwalidztwa, starości lub śmierci (emerytury i renty), a także zasiłków wypłacanych z tytułu śmierci lub bezrobocia, nie jest natomiast stosowany do przepisów dotyczących świadczeń rodzinnych. Wśród wyraźnie wymienionych w tym artykule przepisów nie są bowiem zawarte przepisy dotyczące świadczeń rodzinnych, a w szczególności nie ma w nim żadnego odniesienia ani do art. 72, ani do art. 79 rozporządzenia nr 1408/71.

instytucji przyznającej świadczenia rodzinne nie ma prawa postanowić, że w celu nabycia prawa do świadczenia zabezpieczenia społecznego jeden okres działalności powinien zostać ukończony na jego terytorium, wykluczając możliwość uwzględnienia wyłącznie jednego okresu ukończonego na terytorium innego państwa członkowskiego²³.

54. Jak zaznaczył Trybunał, brzmienie art. 72 rozporządzenia nr 1408/71 wymaga, przy sumowaniu, uwzględnienia „okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek ukończonych na terytorium innych państw członkowskich”, tak jakby chodziło o okresy ukończone zgodnie z ustawodawstwem stosowanym przez właściwą instytucję.

55. W rzeczy samej rozporządzenie nr 1408/71, zgodnie z jego celami wymienionymi powyżej w pkt 29 i 31, wdraża system umożliwiający zapewnienie pracownikom migrującym oraz uprawnionym osobom od nich zależnym zaliczenia „wszystkich okresów” uwzględnianych w prawie poszczególnych państw w celu nabycia i zachowania prawa do świadczeń oraz naliczenia wysokości świadczeń.

56. W konsekwencji właściwa instytucja państwa członkowskiego (w niniejszym przypadku Belgii) nie może wymagać, by w celu przyznania świadczenia rodzinnego oprócz okresu zatrudnienia lub działalności na własny rachunek ukończonego w innym państwie (w niniejszym przypadku we Francji) ukończony został inny okres ubezpieczenia na terytorium państwa tej instytucji.

57. Wbrew twierdzeniom rządu belgijskiego przedstawionym podczas rozprawy, interpretacja pojęcia sumowania dokonana przez Trybunał w wyroku w sprawie Bergström²⁴ nie może być podważona ani na podstawie pkt 43 wyroku w sprawie Perez Garcia²⁵, z którego w żaden sposób nie wynika, by stosowanie art. 72 rozporządzenia nr 1408/71 zakładało, że jeden okres zatrudnienia lub działalności na własny rachunek został ukończony na terytorium państwa przyznającego świadczenia rodzinne, ani też na podstawie wyroków w sprawie Coonan i w sprawie Vigier²⁶, które w żaden sposób nie dotyczą przyznawania świadczeń rodzinnych.

58. Na koniec należy jeszcze zauważyć, że rozwiązanie umożliwiające stosowanie zasady sumowania, określonej w art. 72 rozporządzenia nr 1408/71, również względem rodzica pozostałego przy życiu, jest zgodne z dokonaniem przez Belgię wyborem stosowania tej zasady właśnie w przypadku świadczeń rodzinnych. Do dokonania takiego wyboru wyraźnie upoważnia lit. A pkt 7 załącznika VI do rozporządzenia nr 1408/71, zatytułowanego „Szczególne warunki stosowania ustawodawstwa niektórych państw członkowskich”²⁷.

V – Wnioski

59. Na podstawie powyższych rozważań proponuję, aby na pytanie prejudycjalne przedłożone przez Tribunal du travail de Bruxelles udzielić następującej odpowiedzi:

„Artykuł 79 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 nie narusza zasad ogólnych równego traktowania i niedyskryminacji, ponieważ w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym jego wykładnia nie może być dokonywana w taki sposób, że zasady zrównania okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek, przewidziane w art. 72 rozporządzenia nr 1408/71, są stosowane z uwzględnieniem wyłącznie okresów ubezpieczenia ukończonych przez zmarłego

23 — Zobacz wyrok z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie C-257/10 Bergström, Zb.Orz. s. I-13227, pkt 39–44, w szczególności pkt 39, 40.

24 — Wyżej wymienionym w przypisie 23.

25 — Wyżej wymienionym w przypisie 4.

26 — Wyroki: z dnia 24 kwietnia 1980 r. w sprawie 110/79 Coonan, Rec. s. 1445; z dnia 27 stycznia 1981 r. w sprawie 70/80 Vigier, Rec. s. 229.

27 — Z tego punktu wyraźnie wynika, że „na mocy art. 72 i art. 79 ust. 1 lit. a) rozporządzenia uwzględnia się okresy zatrudnienia i/lub okresy ubezpieczenia, ukończone zgodnie z ustawodawstwem innego państwa członkowskiego, w przypadku gdy – w świetle belgijskiego ustawodawstwa – prawo do świadczeń podlega warunkowi, dla określonego wcześniejszego okresu, że wymagania uprawniające do otrzymania świadczeń rodzinnych w ramach systemu dla pracowników najemnych zostały spełnione”.

rodzica, bez uwzględnienia tych okresów ukończonych przez rodzica pozostałego przy życiu, który pracował w innym państwie Unii Europejskiej, w przypadku gdy właściwe przepisy krajowe przewidują możliwość uwzględnienia również okresów ubezpieczenia ukończonych przez tego ostatniego w uzasadnieniu wniosku o świadczenia dla sierot”.